

REDACTIA
și ADMINISTRAȚIA:
Deák Ferenc-utca 35.

Articoli și corespondențe pentru publicare se trimit redacției.

Concure, inserțiuni și taxele de abonament se trimit administrației tipografiei diecezane.

BISERICA ȘI ȘCOALA

FOAIE BISERICĂȘCĂ-ȘCOLĂȘTICĂ, LITERARĂ ȘI ECONOMICĂ.

APARE OBȚĂ ÎN SĂPTĂMÂNĂ: DUMINECĂ.

ABONAMENTUL:

Pe un an 10 coroane.
Pe jum. an 5 coroane

Pentru România și străinătate:

Pe un an 14 franci.
Pe jum. an 7 franci.

Telefon pentru oraș și comitat Nr. 266.

An nou, griji noi.

Anul școlar 1917—18, al sutășaselea din viața preparandiei noastre, își ia începutul între împrejurări grele și sub auspicii neobișnuite. Ministrul cultelor și al instrucțiunii publice a aflat de bine a schimba dreptul de suprema inspecție și control, ce-l are asupra instituțiilor noastre culturale, în un drept de dispunere directă. Instrucțiunea, disciplina și mersul tuturor afacerilor școlare în institutele noastre pedagogice vor fi controlate și îndrumate în viitor prin comisari permanenți de ai guvernului, al căror larg cerc de activitate și ingerință îl normează o voluminoasă instrucțiune specială.

În fața acestei situațiuni datori suntem a fixa unele adevăruri, cari determină ținuta și linia noastră de conduită.

Preparandia română din Arad a intrat în toamna anului 1912 în al doilea veac al existenței și activității sale. Timp mai bine de un secol am privit acest juvaer din tezaurul nostru sufletesc de o răsplată dreaptă a alipirei și credinței noastre neștrămutate către gloriosul tron al Habsburgilor și de o mărturie vie despre spiritul tolerant și liberalismul adevărat, de care eră condus luminatul ministru Eötvös, care în cadrele organizațiunii fundamentale, ce a dat învățământului poporal din patrie, n'a restrâns, ci a lărgit autonomia școalelor noastre.

Să se dărâme acum acest simbol al loialității noastre către înaltul tron și al iubirii noastre de patrie?

Misiunea culturală, ce a îndeplinit-o această școală prin activitatea ei seculară, ar putea fi fala și mândria oricărui institut cultural din lume. Cultura poporului român din părțile aradane, banatice și bihorene ale țării e rezultatul apostoliei acestui focular de cultură. Spiritul evanghelic și creștinesc a îndrumat totdeauna viața internă a acestei școli. Elevii crescuți în acest, cel mai înalt, institut de cultură al neamului românesc din aceste părți, duc cu sine ca program pentru activitatea lor

din viață, porunca luminaților lor dascăli: „Lui Dumnezeu cucernici și adevărați creștini, Înălțatului și Preaputernicului Impărat credincioși supuși, Crăimei vrednice mădulare, Neamului drepti și buni fii să creșteți“*). Acest scop l-a avut și realizat educația în institutul nostru, acest duh a infiltrat în învățăceii săi, dascăli și luminători ai poporului nostru.

Promovând cultura neamului nostru, a promovat interesele statului, ai cărui cetățeni buni și cinstiți suntem și vrem să fim și noi. Apostolia lui culturală n'a format deci nicicând o notă disonantă în programul cultural al statului, ci în lupta ce o poartă societatea modernă contra întunecului și al analfabetismului și ca institut românesc și confesional, a fost totdeauna un organ credincios și al statului, un ostaș al civilizațiunii și culturii omenești. Dacă înființarea lui în timpurile jobăgiei a fost un gest de milă și generositate regească față de un popor, „care întru întunec și în mare miselătate zăceă, mai mult din lipsa educațiunii cei cuviincioase și bune“**); un dar pentru vitejia fiilor lui întru apărarea — în situații grele — a tronului și a patriei, astăzi în era libertăților și a luminei, existența și conservarea caracterului lui genuin e o necesitate imperativă a evoluției culturale și o chestie de dreptate și echitate.

În lupta de apărare ce o poartă și acum patria noastră și poporul românesc își are partea sa de glorie și cinste. În jertfe și fapte vitejești n'am rămas îndărătul altor neamuri conlocuitoare. Manifestarea prin fapte a patriotismului nostru n'a avut lipsă nici în trecut de tutorate jignitoare sufletului nostru, nu are lipsă nici acum. Credeul datorințelor noastre îl știm de acasă, dela părinții și strămoșii noștri și nevoie de catehisme stăine nu avem. Laudele și distincțiunile, ce împodobesc piepturile fiilor noștri, ne inspiră mândrie și în conștiința datoriei împlinite suntem înălțați sufletește, iar nu rușinați și umiliți, îmbărbătați și nu descurațați. Nu vom decădea deci cu duhul în situații grele, ci vom fi pururea conștii de va-

*) Acta consensualia Nr. 86—1825.

***) „Arătare“ pg. 7.

loarea noastră intelectuală și morală. Dumnezeu, care vede sufletul nostru, știe, că nu râvnim la bunuri străine, ținem însă la ce e al nostru după dreptul dumnezeesc și omenesc până la ultimul strop de energie al sufletului nostru sbuciumat. Fruntea noastră nu va purta pece-tea lașității și a nevredniciei, că n'am știut chivernisi talanții și păstră moștenirea părintească.

Legată e viața noastră sufletească de această școală și orice curent ori vijelie, ce ar aduce stricăciune acestui pom bineroditor din grădina culturai noastre, atinge și tulbură cele mai delicate sentimente ale sufletului nostru.

La începutul anului școlar 1917—18 nici nu ne preocupă altă dorință, decât cecece a avut-o și fericiții noștri înaintași și mari dascăli ai acestei școli, ca „*institutum hocce sal-vum semper permaneat*“*).

Un program de muncă, un glas de încurajare.

Mult Onor. Domnule Redactor!

Cu plăcere am citit articolul însuflețit de program publicat în Nr. 39/917 al organului diecezan „Biserica și Școala“.

Ai toată dreptatea, că rezolvirea multor chestii și trebuinți reclamă conlucrare armonică a tuturor factorilor chemați.

Această conlucrare trebuie să se înceapă de jos și să se continue până sus.

Preotul trebuie să conlucre în deplină armonie cu poporul său; să țină poporul în strânsă legătură cu sine și cu biserica; să fie adevărat părinte conducător și povătuitor al poporului, pentru că numai astfel se poate bucura de *stima și încrederea credincioșilor săi*, carea este baza activității sale pastorale și fără de care rezultate reale și trainice nici când nu va putea produce.

Preotul însă în aceasta muncă grea are și el lipsă de povătuitor și îndreptător.

Și în punctul acesta organul diecezan, ne poate face mari servicii.

Trebuie să dăm poporului mai multă lumină și hrană sufletească ca în trecut.

Nu ne putem îndestula cu predicile rostite în sf. biserică, ci trebuie să ducem lumina cunoștințelor și adevărilor religioase morale în casele credincioșilor prin tipărirea și distribuirea broșurilor de conținut edificator și folositor poporului, ca să se poată împărtași de această lumină și aceia, cari nu pot cerceta sfta biserică, căci dacă nu o facem noi, poporul va fi constrâns să se hrănească cu învățături străine de biserica noastră.

În scopul acesta va trebui să se facă propagandă pentru înființarea de fonduri culturale, menite pentru scrierea, tipărirea și lățirea produselor literare

de conținut religios-moral și de folos practic pentru popor.

Prin aceasta am ușură mult activitatea pastorală a preoților și am ținea poporul în mai strânsă legătură cu conducătorii săi.

Științele teologice, învățăturile evangelice, trebuie puse în serviciul vieții reale-practice, dând conținut și direcțiune vieții religioase-morale, prin popularizarea acestor învățături și adevăruri și indicând mijloacele de apărare contra curentelor străine bisericii noastre și veghiând, ca viața morală nicicând să nu se abată dela spiritul adevărat al bisericii dreptcredincioase, spre care scop preoțimea trebuie deslușită, povățuită și ținută *în curent* — prin publicarea în organul diecezan — a produselor de literatură bisericească.

Ca preotul să poată ține pas cu trebuințele culturale ale poporului, trebuie să-i deschidem și să-i arătăm calea spre cultivare și înmulțirea cunoștințelor trebuincioase.

Avem preoți și învățători distinși, cu multă dragoste pentru biserică și popor, cari chemați la muncă sistematică și grupați în jurul acestui organ diecezan prin munca lor desinteresată și obiectivă, desigur vor contribui foarte mult la renoirea sufletească a credincioșilor, la formarea unei atmosfere morale mai sănătoase și mai presus de toate la *cimentarea* legăturilor de dragoste și de încredere, între popor și conducători, cari legături sunt baza progresului și întăririi noastre.

Arad, la 4/17 Octemvrie 1917.

Mihaiu Păcățian,
protopresbiter, asesor cons.

Reorganizarea

învățământului teologic și a educației seminariale.

De Dr. Lazar Iacob, profesor.

În timpul din urmă s'a accentuat adeseori necesitatea reorganizării învățământului teologic și a vieții seminariale, dar reforma mult dorită — până astăzi — nu s'a făcut. Chestiunea aceasta este de actualitate și acum și este cu mult mai importantă, decât să se poată amâna de pe o zi pe alta. Rezolvarea ei grabnică este în interesul bisericii mai ales în împrejurările extraordinare de astăzi.

Răsboiul năpraznic, care acum de trei ani seceră victime, a avut ca urmare o înălțare trecătoare a sentimentului religios, dar în acelaș timp are ca urmare și o sălbătăcire, nu tot așa de trecătoare, a moravurilor; despre ce ne putem convinge în toate zilele. Imprejurările schimbate nu vor fi tocmai prielnice din punct de vedere religios-moral și pentru biserică se deschide perspectiva unei lupte grele pentru îmblânzirea moravurilor.

Dar biserica nu se poate da în lături înaintea greutăților, ci trebuie să ia lupta pentru realizarea idealului ei. Și până acum a fost

* Procollum actorum consensualium Nr. 56 1814.

mare trebuință de o propagandă religioasă, de astăzi înainte aceasta este o necesitate imperativă, căci vin apostoli nechemăți, cari duc poporul unde noi nu vrem.

În vederea acestui scop trebuie să ne organizăm. Inceputul trebuie să se facă prin reorganizarea învățământului teologic și a vieții seminariale, ca să avem preoți la înălțimea timpului, preoți luminați și capabili de o propagandă religioasă intensivă.

Convins de necesitatea unei reforme, am prezentat în anul trecut conferenței profesore și consistorului eparhial, un memoriu în chestia reorganizării învățământului teologic, în care am arătat neajunsurile de astăzi și în special faptul, că profesorii sunt însărcinați cu prea multe studii și ore. Regulamentul institutului cere ca profesorii să propună *cel puțin* 20 de ore pe săptămână. Situația aceasta eră într'adevăr insuportabilă și pentru înlăturarea ei am propus introducerea unor cursuri combinate (bienale). Ven. Consistor a primit planul meu și astăzi profesorii au numai 13—14 ore pe săptămână.

Din acest prilej am primit dela conferența profesorală însărcinarea de a înainta un memoriu și în chestia organizării seminarului (internatului). De data aceasta am aflat de bine să tratez chestia organizației în întreg complexul ei și la sfârșitul acestui an școlar am prezentat conferenței un memoriu în chestia reorganizării învățământului teologic și a vieții seminariale, arătând: I. Necesitatea reorganizării, neajunsurile de astăzi, și II. Principiile de reorganizare.

Memoriul a fost înaintat consistorul eparhial, ca să-l facă obiect de studiu și să admită propunerile, pe cari le-am făcut, încă în anul școlar 1917/18.

Dar chestia aceasta nu privește numai dieceza Aradului, ci privește mitropolia întreagă. Reforma învățământului teologic și a educației seminariale trebuie să se facă unitar pentru mitropolia întreagă și este timpul să înceteze separatismul diecezelor în privința aceasta.

Acest motiv m'a îndemnat să dau publicității memoriul în chestia reorganizării învățământului și a vieții seminariale ca o modestă contribuție la rezolvarea acestei chestiuni de mare importanță pentru biserică¹⁾. E următorul:

¹⁾ La lucrarea mea am consultat următoarele izvoare:

Miron Calinescu: Normalien der Bucovinaer gr.-or. Diöcese, volumul al III-lea.

Dr. Mihályi Ákos: A papnevelés története és elmélete. Budapest, 1896, 2 vol.

Dr. Czako Ambró: A katolikus papság lélektana, Budapest, 1916. Aici se arată reacțiunea educației din seminar.

Hagenbach: Encyclopedie und Methodologie der theologischen Wissenschaften. Leipzig, 1874. Autorul.

I. Necesitatea reorganizării institutului.

— Cerințele timpului, neajunsurile organizației actuale. —

Ne despart numai câțiva ani și institutul nostru teologic va serba jubileul existenței sale de o sută de ani. Un centenar de existență și de muncă pentru răspândirea lumii și a culturii religioase-morale la neamul românesc din aceste părți face cinste școlii și constituie fără îndoială un eveniment cultural foarte îmbucurător. Faptul acesta l-am putea înregistra cu deplină bucurie. — Dar simpla constatare a vieții de o sută de ani nu ne poate mulțumi, căci de sine urmează și întrebarea, că oare școala aceasta a făcut progrese, cari se văd la institutele similare și chiar astăzi este la nivelul, la care — conform legilor evoluției — ar trebui să stea după un timp de o sută de ani?

Punând această întrebare e cu neputință să nu se amestece în bucuria noastră și note de sincere regrete. Institute teologice cu asemenea trecut, ba chiar institute întemeiate mai târziu, au făcut altfel de progres și au ajuns la stare înfloritoare, eluțându-și rangul de academii și facultăți, precum putem vedea la Românii ortodocși din alte părți și la toate confesiunile din patria noastră. În vremea aceasta de progres pentru alții institutul nostru a stagnat, s'a oprit la mijloc în calea dezvoltării sale, par'că ar fi fost lipsit de interesul cald și îngrijirea bună, cari dau viață și fac să înflorească instituțiile. Și astăzi, când teologiile celorlalte confesiuni sunt de mult academii și facultăți, teologia noastră a rămas și mai departe numai școală clericală.

Situația aceasta nu se mai poate tolera în împrejurările de astăzi, având în vedere cerințele culturale și spiritul secolului nostru. Trăim în secolul al XX-lea, care cu tot dreptul se numește secolul luminat, pentru că poartă pecetea unei culturi înalte și fiindcă a îndrumat și promovează cultura popoarelor în toate direcțiile vieții. Știința, în toate ramurile ei, a realizat progrese uriașe, ajungând la înălțimi, cum mintea omenească nu și-ar fi putut nici închipui mai înainte. Stăruințele în toate direcțiile vieții omenești au ca rezultat o stare culturală foarte înaintată, lumina e pe cale astăzi să pătrundă în locurile cele mai îndepărtate și ascunse și la toți oamenii, fără deosebire de clase sociale.

Dar pe lângă partea aceasta bună, pe lângă reala valoare culturală, trebuie să se recunoască și faptul, că secolul nostru a adus și promovează un spirit contrar credinței, un spirit care predică un cult excesiv al realității, cu desconsiderarea idealismului ce transpiră din învățăturile Mântuitorului Hristos. Mintea și gândirea oamenilor sunt stăpânite — pe zi ce merge — tot mai mult de un realism nesănătos, urmarea firească a căruia este pofta neînfrănată după bunuri materiale și desconsiderarea totală a bunurilor ideale, cultivate la căminul cald al religiei creștine. Așadar oricât de mult am laudă veacul nostru și oricâte iluzii ne-am face despre cultura lui, din punct de vedere religios trebuie să constatăm că *spiritul vremii* — cuprins în diferitele curente cari sunt la suprafață și înrăuresc asupra modului de gândire și viață al indivizilor și popoarelor — este dușmanul religiei relevante.

Acestea sunt împrejurările de viață ale timpului nostru și, bune rele cum sunt, nu pot fi nesocotite. De trebuințele culturale mai avansate trebuie să ținem seamă astăzi întreaga societate și este prea fi-

resc, că nici biserica nu se poate închide de necesitățile acestea culturale, tocmai în interesul menirii sale în lume, pentru că în caz contrar ar pierde contactul cu viața și prin aceasta ar pierde și influința pe care e chemată să o exercite în omenire. Și menirea bisericii este marea.

Mântuitorul Hristos a venit ca oamenii să aibă viață. El a săvârșit opera mare a răscumpărării și realizarea acesteia, la toți oamenii și pentru toate timpurile, a încredințat-o bisericii. De aceea biserica are chemarea de a vesti învățătura lui Hristos și a răspândi razele mântuirii la toți oamenii, biserica are chemarea să conducă omenirea la câștigarea bunurilor ideale: unica comoară netrecătoare, pe care molitile și rugina nu o strică și furii nu o fură. În mijlocul lumii — în marea vieții bătute de atâtea ispite și suferințe — biserica are chemarea să fie limanul lin, la care află mângâiere cei întristați și ușurare cei apăsați. Idealul acesta îl reprezintă în lume, pentru el luptă și trebuie să-l ducă la biruință în contra tuturor piedecilor puse de oameni și vremuri, pentru că biserica nu se poate lăsa biruită de lume, ci ea trebuie să biruească lumea. De aceea rostul bisericii pe pământ este rostul unei biserici luptătoare, care face cale în lume idealului său și combate toate pornirile și curentele îndreptate contra acestui ideal conform devisei: „Cine nu este cu mine, împotriva mea este“.

Lupta aceasta o poartă biserica cu arme spirituale, prin clerul ei și poate avea speranțe de biruință, dacă soldații ei vor fi înzestrați cu armă corespunzătoare timpului în care trăiesc. Așadar biserica trebuie să-și îndrepteze atențiunea la crearea unui cler select, conștient de chemarea lui.

În timpurile trecute putea să corespundă și un cler mai cu puțină știință, dar tare în credință, fiindcă în timpurile acelea de generală lipsă de carte preotul — oricât de neinstruit — avea o incontestabilă superioritate în fața păstorilor prin faptul că știa ceti și scrie. Dar astăzi lumea stă pe altă treaptă culturală și cultura preotului vechiu, cultura molitvelnicului — cum i se mai zice — nu este destul titlu pentru preoție. Astăzi — în conformitate cu exigențele culturale ale timpului — dela preot trebuie să se ceară cultură superioară, ca să fie în stare să corespundă necesităților unei păstoriri diu zilele noastre. Astăzi preotul în măsură îndoită trebuie să fie lumina lumii, să fie lumina credincioșilor prin viață creștinească și știință superioară. Având calitățile acestea, va îndeplini rolul parafulgerului și va depărta dela turma sa fulgerile spiritului modern, care — prin cultul materialismului — vrea să creieze în societate tipuri ca bogatul din evanghilie, pentru cari singurul ideal al vieții, vrednic de urmărit, este traiul bun.

Acesta este glasul vremii, pe care l-au înțeles toate bisericile și s'au organizat, ridicând clerul la nivelul timpului. E de ajuns să privim la clerul bisericii romano-catolice, ori la păstorii bisericii protestante, ca să vedem ce s'a făcut pe acest teren și ce însemnează un cler cult pentru o biserică, care într'adevăr luptă.

(Va urmă.)

Luxul și teoria lui.

Trebuințele sunt stimulul și motivul încordării forțelor fizice și intelectuale ale unui individ, spre câștigare de bunuri. Hotărârile noastre sunt influențate în prima linie de trebuințe, iar împrejurarea că unele trebuințe, cele mai ardente cer satisfacere dela noi cu mai multă insistență, decât altele, a căror satisfacere nu e așa de dureroasă, — ne îndeamnă să ne aranjăm lucrurile astfel, ca să dăm preferință la unele față de altele.

Între trebuințele mai puțin ardente și cari se pot amâna, este și luxul. Intocmai ca și risipă mare, binefacerea, cheltuiala cu rânduială, etc., este și luxul un mod de întrebuințare al averii, adică a bunurilor economice produse pentru acoperirea de trebuințe. — Să vedem ce se înțelege sub lux, cum se definește el? Noțiunea luxului este ceva vag, ceva ce nu se poate caracteriza și defini cu precizie.

În senzul cel mai larg și mai cuprinzător al cuvântului, lux este orice, ce trece peste necesarul, este consumațiunea, ce trece peste nivelul comun. — Să ne ocupăm puțin de această idee.

După cum s'a amintit, omul are trebuințe diferite: de existență, sociale, de cultură, adică fizice, morale etc., și pentru a le satisface îi trebuie obiecte de consumațiune. Dar pe lângă trebuințe mai are omul și instincte, sentimente. Așa de exemplu: plăcându-i frumosul, dorește să placă și el altora — este vanitos. Pentru satisfacerea trebuințelor sale fie de îmbrăcăminte, consumațiune, locuință etc., nu se mulțumește cu niște mâncări mai comune, cu o locuință mai modestă, sănătoasă și simplă, cu niște haine solide, calde, dar mai ordinare. Nu, în deșertăciunea sa el vrea o masă bogată, copioasă, mâncări gustoase, fine, ușoare; vinuri scumpe, costume elegante și de stofă calitate primă, à-la moda cea mai proaspătă. Un palat cu obiecte de artă: sculpturi, picturi și decorațiuni. În vanitatea sa nizuește a-și împodobi persoana și lucrurile ce-l încunjur în mod uimitor. Și pentru a impune altora, desfășură în ochii lumii o viață, desfătându-se în fel și fel de plăceri și petreceri.

În așa cazuri și în multe altele, când omul pentru satisfacerea trebuințelor lui trece peste ceace este necesar și indispensabil și când își satisface gusturile rafinate cu o vanitate, cu un scop deșert, — zicem că face lux.

Asupra luxului sunt diferite doctrine, diferite idei, provenite dela oameni însemnați, cum sunt economiștii și moraliștii cei mai vestiți. Unii filozofi admit luxul cu toate ale lui, fără nici o restricțiune, permit oamenilor satisfacerea tuturor plăcerilor și vițiilor. Alții, mai severi, cu deosebire cei cu invidie contra proprietății, absolut condamnă luxul, considerându-l ca un abuz fatal. „Acei ce consumă pentru plăceri“, zic ei „niște avuții cari ar putea fi economizate, aceia împiedecă înmulțirea capitalelor, împuținează abundența producțiunii și țin în loc salariile, oprindu-le ca să se urce“. Dacă capitalele și brațele ce se consacra la industria obiectelor de lux, pe cari numai cei mai puțini și bogați pot să le consume, — s'ar întrebuința la producțiunea obiectelor de interes general și util, într'un cerc mai estins, atunci aceste obiecte ar fi mai abundante, mai ieftine și mai apropiate de-a satisface trebuințele cele mai ardente. În cazul acesta avuțiile se înmulțesc în societate, abundența lucrurilor necesare suprimă, sau cel puțin ușu-

rează mizeria, și așa ar urma și o oare-care ameliorare în modul de viață al omenimei. Căci producțiunea în mare de bunuri utile, contribuie foarte mult la îmbunătățirea traiului.

Lux a existat și în timpurile cele mai vechi. Cugetându-ne însă la viața de atunci, la simplitatea moravurilor și gusturilor străbunilor noștri, momentan observăm diferența între luxul contemporan și luxul vremilor străvechi.

Ca să putem aplica ideea generală ce ne-o facem despre lux, la un om oare-care, deci ca să putem ști despre el că face lux sau nu, trebuie să știm condiția socială a acelui om, familia și veniturile lui, țara și epoca în care trăiește, precum și alte amănunte ce stau în legătură cu viața lui. Și dacă cheltuielile trec peste venituri, atunci îl vom condamna de luxos. Pentru că luxul variază după timpuri și locuri și după gradul de cultură al popoarelor. — În vechime aproape toate obiectele, cari intraseră primaară în consumațiune, se considerau ca obiecte de lux. Așa de ex.: cărțile, zahărul, cafeaua, ceaiul și alte obiecte multe. Azi însă, nu mai e așa. Ele au încetat de a mai fi obiecte de lux, putându-le avea în posesiune și oameni de condițiuni mai modeste. Azi pânea albă, zahărul, ceaiul și alte multe, nu mai sunt articole de lux. Să scrutăm după cauză și momentan ne convingem, că în vremile actuale, civilizațiunea a mărit și mărește în mod repentin și cu forțe gigantice puterile productive ale omenimei. Grație instrumentelor perfecte, grație generalizării științelor utile adăpate în apa vie a creștinismului, industria a luat un avânt uimitor și ca urmare o mare cantitate de obiecte de gust fin și comode se pot pune la dispoziție și indivizilor cu pretențiuni mai modeste.

Trebuințele în genere nasc în mic, începând dela mai bogați și apoi dela ei trec și se răspândesc în multime. Se lătesc prin imitație, căci omul e o ființă imitabilă în mare măsură. Astfel vedem că trebuințe simțite la început numai de un mic grup de oameni, se lătesc întocmai ca o epidemie și prin deprinderi se înrădăcinează așa de tare, încât devin în om, după cum se zice, o a doua natură. Deci cei bogați sunt în aceasta direcțiune educatorii poporului, care prin exemplu și imitație începe să guste plăceri artistice, ajungând în chipul acesta să-și îmbunătățească viața. Desvoltându-se trebuințele, deodată cu ele se observă și progres în cultură. „A suprimă trebuințele, înseamnă a suprimă ideile”, zic unii economiști. Modesta mea părere încă e că, dacă gustul de lux nu degenerază într-o trebuință de plăceri, dacă luxul ce-și permite cineva, este în limitele averii sale, în cazuri ca atari luxul nu e totdeauna condamnat. Judecând din acest punct de vedere, luxul este un fenomen neevitabil în societatea ce progresa în știință; este un element indispensabil pentru mersul ei înainte. În genere vedem că la națiunile unde aflăm avuții și lux, acolo vedem și economie foarte dezvoltată. Luxul este ceea ce îndeamnă pe mulți ca să se dedice artelor și științelor etc.

Dacă însă justificăm afirmațiunea de sus, trebuie să facem și unele rezerve, arătând și partea cea slabă a luxului. Pentru că imitațiunea nu se mărginește numai la ceea ce este priincios dezvoltării, la ceea ce este igienic și moral, ci se estinde și la trebuințe, cari nu numai că nu contribuiesc la dezvoltare și progres, ci duc la decadență și ruină. Faptul este cu totul pronunțat cu deosebire în vremurile actuale. Și intelectualii și țărani ar voi să poarte haine de

mătase și catifea, să aibă bijuterii și lucruri de artă. Și ce se întâmplă? Catifelele sunt de bumbac, argintăriile falsificate, obiectele de artă niște imitații. Nimic bun și durabil. Fetele și nevestele noastre de plugari cheltuiesc pe zdrențe ovreiești capitale întregi. Tata vinde vita din grajd să împodobească cu bani gâtul ficei sale. În cazuri foarte multe de felul acesta, luxul duce la catastrofă. Câte licități, divorțuri și omoruri n'au izvorât din lux? Zilnic cetiți în ziare știri despre ucideri și sinucideri, cari aproape toate poartă timbrul luxului.

În cazuri ca acestea, zicem și constatăm, că luxul trece peste limitele veniteior. Deci luxul nu este echilibrat; este încărcat capitalul toaletei în defavorul altor cheltuieli mult mai neapărate. Pentru că cineva să poată exista, să nu alunece, este bine și salutar, să țină cont în economia sa privată de toate chestiunile atinse, precum și de altele multe, pe cari se bazează existența sa.

Simion Stana.

Un nou manual de tipic

de Dr. G. Comșa.

Între tunete și fulgere a dat Dumnezeu legea poporului evreesc, Tablele legii de atunci și până azi au normat viața omenimii, iar legea creștină a regulat în chipul cel mai desăvârșit raportul omului cu Dumnezeu. Între tunete și fulgere îngrozitoare, în toiul unui cumplit războiu apare pentru trebuințele unei biserici trecute prin vitregitatea vremurilor un manual de tipic pentru trebuințele preoților români și ale elevilor seminariilor, un manual de tipic, menit a ne introduce în cunoașterea normelor după cari se administrează toate formele, prin cari ne manifestăm raportul față de Dumnezeu.

E vorba de manualul „Tipicul bisericii ortodoxe” întocmit de dl Aurel Popoviciu, duhovnic-econom seminariilor și instructor de cântări bisericești și de tipic la seminarul arhidiecezan „Andreian”. Manualul s'a tipărit în anul acesta pe 172 pagini în tipografia arhidiecezană din Sibiu și a obținut și aprobarea Prea-veneratului Consistor arhidiecezan. Se vinde numai legat cu prețul de 5 coroane, plus 50 fileri porto poștal.

Autorul voințe să contribuie prin publicarea acestei lucrări la uniformizarea cultului divin, pentru că unitatea cultului liturgic contribuie în mare măsură la întărirea cetății ortodoxiei și astfel se spulberă opiniunile lipsite de evlavie creștinească ale acelor, cari învinuesc cultul nostru liturgic prin afirmația debitată, că ar avea lungime prea mare. Nu are pretenția de a fi original, dar totuși putem face constatarea, că dă probe la multă independență în lucrare, luând bunăoară în cadrele materialului expunerea istoricului poeziei religioase ca element al cultului liturgic până în veacul al XI-lea și prin aceasta ni se dă lămurire cu privire la motivele introducerii unor forme ale cultului creștin. Astfel numai espunerea dezvoltării muzicii în biserica creștină ni se pare a nu aparține acestui studiu practic. Dar espunând autorul istoricul muzicii abia pe trei pagini (22, 23 și 24) e ușor de observat, că materialul străin cuprins în lucrare e neînsemnat.

Independența în lucrare se manifestă între altele și prin faptul, că numirea diferitelor cântări și deri-

varea numirilor o tratează într'un capitol separat. Răposatul arhiepiscop și mitropolit al Bucovinei și Dalmației, Silvestru Morariu-Andrieviciu în „Tipicul Bisericii ortodoxe orientale“, apărut în Cernăuți la anul 1883 nu urmează sistemul acesta, ci explică derivarea numirilor în decursul espunerii amănunțite a rânduielilor liturgice. Andrieviciu înșiră 8 feluri de tropare, autorul manualului de tipic din chestiune are 7 feluri.

Intreg sistemul părții generale diferă de sistemul mitropolitului Andrieviciu-Morariu, căci acesta în partea generală prezintă bunăoară și normele generale ce sunt de observat la rânduiala sfintelor taine (pg. 24—28), pe când autorul manualului apărut acum omite partea aceasta, dat fiind, că ea într'adevăr aparține mai mult studiului liturgice și încadrarea ei într'un manual de tipic ar avea înțeles numai dacă s'ar expune rânduiala amănunțită a fieștecărei taine. Tot asemenea în tipiconul dela Cernăuți aflăm o mică tratare despre măntanii sau închinăciuni (p. 83) și despre alte lucrări liturgice exterioare, pe când la dl Popoviciu în privința aceasta, adică a actelor externe ale cultului numai despre tămâiere (p. 43) aflăm scurte indigitări.

Din acest punct de vedere este a se aprecia noul manual de tipic apărut în tipografia arhidiecezană. În partea generală autorul mai tratează pe scurt despre rânduielile cultului divin, rânduielile celor șapte laude, cărțile cultului divin și despre tipicul celor opt glasuri și în sfârșit despre cele trei perioade ale anului pashal.

În partea specială ne prezintă pe larg, clar și potrivit cu normele stabilite de biserică regulile serviciului divin în periodul Octoiului, Triodului și Pentecostarului. În o secțiune separată tractează despre rânduiala parastasului, apoi despre tipicul chemării Duhului sfânt, al binecuvântării și sfințirii clopotelor, al liturgiei slujite de Arhieru și al sfințirilor de biserică. În partea specială se dau indigitări destul de amănunțite. Ca pildă putem aduce tipicul la Sâmbăta lăsatului de brânză, pe care-l expune pe larg, câtă vreme bunăoară în „Tipiconul“ lui Morariu-Andrieviciu aflăm numai indigitarea că tipicul acestei zile se găsește în Triod și abia mai face unele observări. (Popoviciu p. 79, Andrieviciu p. 161).

O observare modestă se impune. Nici autorul manualului de față și nici „Tipiconul“ de Cernăuți nu explică derivarea expresiunii care o folosim ca numire a studiului teologic practic al regulării serviciului divin. În o ediție viitoare se poate întregi această lacună și se poate face și o scurtă expunere despre tipicul sfântului Sava, al lui Sofronie, al studiiților, care s'a folosit mai întâiu în mănăstirea „Stadion“ din Constantinopole. Din biserica grecească acest tipic a fost împrumutat și de biserica rusească și română. Fiind tipicul un studiu teologic-practic, — care tot mai mult devine de sine stătător, — în partea generală a unui astfel de manual se poate arăta și raportul lui cu disciplinile bisericesti înrudite, ca astfel materialul lui să se poată separa în chip clar mai ales de studiul liturgice.

După cele expuse nu pot decât să recomand cartea dlui Popoviciu tuturor acelor, cari cu dragoste adevărată doresc să se apropie de altarul Domnului. E scrisă cu multă râvnă și cu o creștinească stăruință într'o limbă frumoasă, curgătoare cu toate că natura materialului nu e chiar cea mai accesibilă pentru a stabili și asigura o expunere fără repețiri de cuvinte atrăgătoare și limpede. Fie, ca acest manual apărut în vremi de urgie, să aibă primire caldă în biserica noastră spre lauda și mărirea lui Dumnezeu.

INFORMAȚIUNI.

Deschiderea anului școlar în preparandia noastră s'a făcut Luni, în 2/15 Octomvrie. La orele 9 s'a servit Chemarea Duhului prin profesorii Dr. Iustin I. Suciu, singel și Sabin *Evuțian*, diacon, după care întrunindu-se corpul profesoral și elevii în localitatea institutului, P. C. Sa dl director Dr. Iosif *Olariu*, inaugură anul școlar prin o vorbire acomodată și actuală. Indeamnă tinerimea a-și iubi legea, neamul, limba și patria și a-și împlini datorințele cu zel și diligență. Le publică și dispozițiile legilor școlare referitoare la conduita lor. De față a fost și dl comisar al guvernului Dr. Ioan *Brenndörfer*.

Cu începerea anului școlar curent Venerabilul Consistor eparhial a îndeplinit catedra de limba și literatura română și germană, rămasă în vacanță prin moartea eroică a regretatului de pie memorie Dr. Avram Sădean, instituind de profesor la această catedră pe dl Damaschin *Ioanovicu*. Cu propunerea desemnului e încredințat învățătorul și directorul școlilor din loc, dl Iosif *Moldovan*. Profesorul Trifon Lugojan, concentrat, e substituit la catedra de tipic și cântare bisericească prin profesorul de teologie dl Dr. Lazar *Jacob*, iar cea de religione o prevede C. Sa părintele Dr. Iustin *Suciu*, profesor de teologie.

Alegerea de protopop al tractului Timișoara s'a ținut sub prezidiul comisarului consistorial, P. O. D. Mihaiu Păcățian, asesor referent în senatul bisericesc al Consistorului din Arad, Joi, în 5/18 Octomvrie a. c. Părintele Ioan Oprea, administratorul protopresbiteratului și paroh în Izvin, a întrunit 56, Gheorghe Tocitu, paroh în Calacea 4, Ioan Plavoșin, paroh în Mehala 2 voturi. O bilă albă. Alegerea a decurs în ordine exemplară și cu rară însuflețire.

Vicariate greco-orientale maghiare. Dl Vodicska Imre, referentul presei rusești în ministeriul de interne, scrie un articol în ziarul „*Alkotmány*“, în care arată ce îngrijiri trebuie să se facă pentru maghiarii greco-orientali, aflători sub ierarhia română și sârbească. Dl Vodicska e de părerea, că pentru acești maghiari greco-orientali să nu se înființeze o episcopie de sine stătătoare, ca cea a Hodorogului pentru maghiarii grec-catolici, ci fiecare dieceză română și sârbească să aibă câte un vicariat și să capete dreptul a folosi limba maghiară la funcțiunile liturgice și la propunerea religiei în școală. Rămânând în marginile episcopioilor vechi, crede, că și cei cari azi încă țin la limba română și sârbească, cu timpul vor dori liturghia maghiară. Dacă prin legi se va întări elementul greco-oriental maghiar, bisericile autocefale române și sârbești vor fi silite a se alipi de supremația maghiară și că limba maghiară în viața bisericească nu numai să o sufere, ci să și o lățească.

Un preot conștiu de chemarea sa. Primum din Beiuș, din izvor demn de toată încrederea, următoarea veste îmbucurătoare: Parohia Albești-Hidiș, din protopresbiteratul Beiușului, de prezent o conduce preotul Gheorghe *Popoviciu*, în calitate de capelan timporal, pe lângă veteranul preot de acolo Ioan Po-

popiciu. Păstorirea înțeleaptă și zelul acestui preot-capelan merită toată lauda și cinstea. Preot-capelan abia de trei ani, încă în primul an al capelăniei sale renovează sfânta biserică din Hidiș, iar în acest an condus de dorul de a vedea funcționând școala, care în aceasta parohie demult apusese cu edificiul cu tot, stăruiește și-i succede să cumpere — cu 7000 cor. — un edificiu solid și acomodat, deci cu un preț relativ atât de mic, încât cei ce-l cunosc afirmă, că acoperișul singur plătește suma de mai sus. Prețul noului edificiu școlar e achitat aproape tot și nici pentru repararea bisericii, nici pentru cumpărarea edificiului școlar nu s'a spesat un ban din averea bisericii, ci toate cheltuielile s'au acoperit din alte resurse. La urmă publicându-se concurs pentru îndeplinirea postului de învățător la noua școală și din lipsa de învățători nefiind reflectanți, cu bucurie primește asupra sa și sarcina dascăliei.

Felicităm pe părintele Gheorghe Popoviciu și dorim sănătate și acelaș dor de muncă și în viitor, ca astfel cu ajutorul darului lui Dumnezeu, ce i-s'a dat, să poată duce la bun sfârșit opera începută. Intre orice împrejurări „silește-te a te înfătoșă lui Dumnezeu vrednic lucrător, care nu se rușinează drept îndreptând cuvântul adevărului“ și superioritatea noastră diecezană va ști aprecia la timpul său apostolia Sfintiei Tale.

Hirotonire. P. S. Sa dl episcop diecezan Ioan I. Papp a hirotonit — la 3/16 Octomvrie — pe absolventul de teologie Gheorghe Serac întru presbiter pentru parohia Sitani din Bihor.

Conducerea armatei a inițiat o colectă de albituri în întreaga țară, pentru a acoperi trebuințele armatei. Se face apel la sentimentul patriotic de jertfă al populațiunii.

Stocul metalic al Franței. Edmond Téry arată în *Matin*, că de prezent Franța dispune de o acoperire metalică în valoare de 4 miliarde 300 milioane franci. Pe fiecare locuitor vine 1 franc 10 centime, de două-treiori mai mult, ca în cele mai bogate țări din lume.

BIBLIOGRAFII.

A apărut

Calendarul diecezan pe anul 1918.

Editura și tiparul tipografiei diecezane din Arad. Conține cronologia, zilele, sărbătorile și mersul vremii în anul 1918. Calendar și sfaturi economice. Consemnarea târgurilor din Ungaria. Tarifa nouă poștală. Scala nouă a timbrelor. Șematismul metropoliei și în special al diezezei Aradului. Bucăți literare din peana unor scriitori distinși. Partea literară e împodobită cu clișeele preoților noștri militari, a eroilor, ce și-au jertfit vieța pentru tron și patrie, și biografiile lor. Prețul unui exemplar cu șematism 1 cor. 20 filer, fără șematism 90 fileri. Se poate procura la

Librăria diecezană, Arad str. Deák Ferenc Nr. 35.

Nr. 3729/1917.

Concurs.

Prin aceasta se publică concurs cu termin de **30 zile** pentru conferirea alor trei stipendii din fundațiunea „Teodor Pap“.

Îndreptățiți la aceste stipendii sunt, conform literelor fundaționale:

- a) rudeniile fundatorului,
- b) tinerii români ortodocși din orașul Giula,
- c) în lipsa recurenților indicați sub a) și b) urmează îndreptățirea tinerilor români din întreagă dieceza Aradului, cari cercetează școale: elementare, civile, reale, comerciale, industriale, de agricultură, militare, gimnaziale, academii, ori universități și la institute teologice.

Concurenții au să-și înainteze cererile la adresa Consistorului ortodox român din Arad, ajustate cu următoarele documente originale ori autenticate la la vr'un notar public regesc:

1. Extras de botez din matricula botezașilor, pro-văzut cu clauzula parohului local, că respectivul și de prezent aparține bisericii române ortodoxe.

2. Rudeniile, cari reflectează la stipendii, au să prezinte și informațiune familiară, din care să fie evident gradul de înrudire cu fundatorul.

3. Atestat de paupertate dela diregătoria politică competentă, cu date specificate și pozitive despre starea materială a părinților concurentului, precum și despre starea concurentului însuși. — Atare atestat se cere și dela rudeniile.

4. Testimoniu de pe anul școlar 1916/17, iar universitarii despre toate cursurile, respective semestrele ascultate, respective document despre rezultatul în examenele prestate.

5. Certificat medical, dela vre-un medic oficial, despre starea sanitară a recurentului.

6. Dacă concurentul ar fi întrerupt studiile, are să dovedească prin act autentic: unde, în ce calitate a petrecut timpul respectiv și cu ce conduită?

7. Concurentul va avea să arate în petițiune și aceea, că este asentat ori ba? Dacă da, de când e asentat și când are să-și facă stagiul militar? Apoi că: unde și la ce fel de școală are de gând să-și continue studiile? Dacă e student de școale medii, ce carieră are de gând să-și aleagă după terminare? De unde mai are stipendii, ori ajutor și în ce sumă?

De asemenea să arate recurenții și adresa, la care să li-se trimită la vremea sa rezoluția consistorială.

Arad, ședința cons. dela 15/28 Septemvrie 1917.

Consistorul ort. rom. din Arad.

Nr. 3053/1917.

Concurs.

Prin aceasta se publică concurs cu termin de 30 zile, pentru conferirea unui stipendiu anual de 800 cor. din fundațiunea diecezană „Simeon Iosif Popoviciu-Paffy“, pentru un tinăr, care s'ar pregăti de profesor pentru catedra de economie la institutul ped-teologic din Arad.

Concurenții la acest stipendiu au să prezinte:

1. Extras de botez din matricula bisericească, despre aceea că e născut și botezat în biserica no-

stră ortodoxă română și că de prezent îi aparține acesteia.

2. Atestatul de paupertate, redactat de respectiva antistie comunală, în termeni detaliați despre starea materială a recurentului și părinților lui; iar atestatul să fie vidimat de conducătorul oficiului parohial.

3. Certificat medical dela vr'un medic oficios, despre starea sanitară a petentului.

4. Testimoniu de maturitate gimnazială.

5. Act de legitimare despre starea petentului din punctul de vedere militar, — de e asentat ori ba, și dacă da, când are să-și facă serviciul militar.

Recurenții, cari vor fi terminat cursul studiilor teologice la seminarul din Arad, în senzul literelor fundaționale vor fi preferiți.

Reflectanții la acest stipendiu să arate exact adresa, la care vor să primească de aici răspunsul.

Arad, șed. cons. 15/28 sept. 1917.

Consistorul ort. rom. din Arad.

Nr. 3821/1917.

Concurs.

Prin aceasta se publică concurs cu termin de 30 zile pentru un știpendiu anual de 1000 cor., din fundațiunea diecezană „*Ana Iorgovici-Ebesfalvai*” pentru un tinăr, care s'ar pregăti de profesor pentru catedra de caligrafie, desemn și geometria descriptivă și lucrul de mână (slöjd) dela institutul preparandial diecezan nin Arad.

Concurenții la acest știpendiu au să prezinte:

1. Extras de botez din matricula bisericească despre aceea, că e născut și botezat în Biserica noastră ortodoxă română și că și de prezent îi aparține acesteia.

2. Atestat de paupertate, redactat de respectiva antistie comunală, în termeni detaliați despre starea materială a recurentului și a părinților lui; iar însuși atestatul să fie vidimat de conducătorul oficiului parohial.

3. Certificat medical dela vr'un medic oficios despre starea sanitară a petentului.

4. Testimoniu de maturitate gimnazială.

5. Un act de legitimație despre starea petentului din punct de vedere militar, de e asentat ori ba, și dacă da, când crede să-și facă serviciul militar.

Se observă, că știpendiul pus în prospect, va putea fi acordat numai sub condițiunea, ca știpendiatul să între în serviciul numelui institut cel puțin atâția ani, câți va ținea știpendiarea, la din contra va fi obligat la restituirea totală a știpendiului beneficiat.

Arad, șed. cons. 15/28 septembrie 1917.

Consistorul ort. rom. din Arad.

Nr. 3053/1917.

Concurs.

Prin aceasta se publică concurs cu termin de 30 zile pentru conferirea unui știpendiu de 252 cor. din fundațiunea „*Simeon Iosif Popoviciu-Paffy*”.

Indreptățiți la acest știpendiu sunt descendenții familiei Popa din Buteni, ori membrii din familia cutărui preot de acolo, care concurent ar studiă bine la vr'o școală elementară, civilă ori gimnazială din patrie.

Concurenții la acest știpendiu au să adnezeze la petițiune:

a) extras de botez din matricula bisericească, că e născut român gr.-or., iar extrasul să fie provăzut cu clauzula parohului local, că concurentul și de prezent aparține bisericeii române ortodoxe.

b) Justificarea descendenței din familia Popa sau că e fiu de preot din Buteni.

c) Atestat de paupertate dela diregătoria politică competentă, cu date pozitive despre starea materială a părinților și însuși recurentului. Atestatul să fie vidimat și de oficiul parohial concernent.

d) Certificat medical despre starea sanitară de acum a recurentului.

e) Certificat de moralitate dela parohul local.

f) Testimoniu școlar despre ultimul an de studiu și indicarea locului și a școlii, unde vrea să-și continue studiile.

Recurenții la știpendiu au să-și instrueze petițiunile de concurs cu:

a) extras de botez din matricula bisericească;

b) cu toate acele documente de concurs, cari sunt indicate mai sus sub lit. c)—f).

Se observă, că ajutoarele puse în prospect prin acest concurs se vor acordă numai pentru durata anului școlar 1917/1918, și că acordarea nu învoalvă nici un angajament pentru viltor.

Arad, șed. cons. 15/28 sept. 1917.

Consistorul ort. rom. din Arad.

Concurs

Sistemizându-se postul de capelan temporal pe lângă parohul din Giriș (Körösgyères) Romul Mangra, pentru îndeplinirea acestui post, se publică concurs, cu termin de alegere de 30 zile, dela prima publicare în organul oficios.

Beneficiul este următorul:

1. Din 38 iug. a) 1200 □ st. pământ parohial, capelanul are 12 iug. a) 1200 □ st.

2. Din birul parohial 1/2.

3. Din stole 1/2.

Casa parohială cu intravilanul, o folosește parohul. Deci de quartir se va îngriji capelanul.

Darea după beneficiu, o va solvi-o capelanul fiitor.

Parohia este de clasa I, deci recurenții sunt poftiți a-și înaintă petițiile cu documentele originale pretinse în concluzul sinodal de Nr. 84/910 și cu atestat de moralitate, adresate comitetului parohial din Giriș, la P. O. oficiu protopopesic din Oradea-mare, având a se prezentă cu stricta observare a prescrișelor regulamentare, în sf. biserică de acolo, pentru a-și arătă capabilitatea în tipic, cântare și oratorie.

Alesul va aveă a săvârși toate funcțiunile în și afară de biserică, să țină regulat oarele de catehizațiune, fără a pretinde pentru catehizări ceva dela biserică.

Comitetul parohial.

În conțelegere cu: *Andrieu Horvath* m. p., protopopul Orăzii-mari.

—□—

1—3